

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelma

Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanon sihteeristö

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2026:6

Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelma

Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanon sihteeristö

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2026

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use.
Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-415-013-2

ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2026

Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelma

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2026:6	Teema	Kulttuuri
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	

Yhteisötekijä	Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanon sihteeristö	
Kieli	suomi	Sivumäärä 42

Tiivistelmä

Valtioneuvoston kulttuuripoliittinen selonteko on kulttuurialan tärkein valtakunnallinen strategia. Toimeenpanosuunnitelma on laadittu eduskunnan linjausten mukaisesti. Eduskunnan painopisteet ovat: luovan alan yritystoiminnan ja kasvun tukeminen, taide- ja kulttuuripalveluiden alueellisen saavutettavuuden parantaminen, tekijänoikeuksien ja kulttuurialan toimijoiden toimeentulon edistäminen, kulttuuriperinnön vaaliminen osana yhteiskunnan kriisinkestävyyttä, lasten ja nuorten kulttuurisen osallisuuden vahvistaminen, kulttuurin roolin hyödyntäminen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä ja syrjäytymisen ehkäisy sekä kulttuurin käyttö osallisuuden tukena.

Toimeenpano perustuu laajaan, hallinnonalojen rajat ylittävään yhteistyöhön. Valtion ja aluehallinnon sekä kuntien toimien lisäksi sen onnistuminen edellyttää koko kulttuurikentän, poliittisten päättäjien ja rahoittajien osallistumista. Kulttuurialan toimijoiden, viranomaisten ja päättäjien välinen yhteistyö on ratkaisevaa toimeenpanosuunnitelman toteutumiselle.

Toimenpiteet on jaettu kulttuurin arvoketjun mukaisiin osa-alueisiin, jotka toteutetaan poikkihallinnollisesti. Toimeenpanoa tukemaan ja seuraamaan perustetaan neuvoa-antava toimielin, jonka toimikausi ylittää vaalikaudet. Toimeenpanoa seurataan kolmella tasolla: toimenpiteiden eteneminen, vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen ja seurantatutkimus.

Asiasanat	kulttuuri, kulttuuripoliittikka, taide, taidepolitiikka, luovat toimialat, kulttuuriperintö
------------------	---

ISBN PDF	978-952-415-013-2	ISSN PDF	1799-0351
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-013-2
-------------------------	---

Genomförandeplan för kulturpolitiska redogörelse

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2026:6	Tema	Kultur
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Utarbetad av	Sekretariatet för genomförandet av den kulturpolitiska redogörelsen	
Språk	finska	Sidantal 42
Referat	Statsrådets kulturpolitiska redogörelse är den viktigaste nationella strategin inom kulturbranschen. Den implementeringsplan har utarbetats i enlighet med riksdagens riktlinjer. Enligt riksdagen är det viktigast att stödja företagsverksamhet och tillväxt inom den kreativa branschen, att förbättra den regionala tillgängligheten för konst- och kulturtjänster, att främja upphovsrätten och inkomsterna för kulturbranschens aktörer, att värna kulturarvet som en del av samhällets krisresiliens, att stärka barns och ungas kulturella delaktighet, att utnyttja kulturens roll för att främja hälsa och välbefinnande och att förebygga marginalisering samt använda kultur för att stödja integration. Genomförandet av planen bygger på ett omfattande samarbete över gränserna mellan förvaltningsområden. För att genomförandet ska bli framgångsrikt krävs att hela kulturfältet, politiska beslutsfattare och finansiärer deltar i arbetet, inte bara staten, regionalförvaltningen och kommunerna. Samarbete mellan kulturbranschens aktörer, myndigheter och beslutsfattare är nödvändigt för att planen ska bli genomförd. Åtgärderna är uppdelade på delområden som baserar sig på kulturens värdekedja och som genomförs förvaltningsövergripande. Ett rådgivande organ ska inrättas för att stödja och följa upp genomförandet. Dess mandatperiod ska sträcka sig över valperioder. Genomförandet ska följas upp på tre nivåer: åtgärdernas framskridande, uppnåendet av målen för genomslag och en uppföljningsundersökning.	
Nyckelord	kultur, kulturpolitik, konst, konstpolitik, skapande branscher, kulturarv	
ISBN PDF	978-952-415-013-2	ISSN PDF 1799-0351
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-013-2	

Implementation Plan for the Cultural Policy Report

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2026:6	Subject	Culture
Publisher	Ministry of Education and Culture	

Group author	Secretariat for the Implementation of the Cultural Policy Report	
Language	Finnish	Pages 42

Abstract

The implementation plan for the Government's Cultural Policy Report is the most significant national strategy for the cultural industries. The Implementation Plan has been prepared in accordance with the Parliament's guidelines. The Parliament's priorities in this area are as follows: supporting business operations and growth in the creative industries, improving the regional accessibility of art and cultural services, promoting copyright and the livelihood of cultural practitioners, fostering cultural heritage as part of society's resilience, strengthening the cultural inclusion of children and young people, utilising the role of culture in promoting health and wellbeing, and the prevention of exclusion and the use of culture to support integration.

The implementation is based on broad cooperation across administrative branches. Its success requires participation by not only the state, regional administration and municipalities but also by the entire cultural field, policymakers and finance providers. Cooperation between cultural practitioners, the authorities and policymakers is crucial for the implementation of the plan.

The measures are divided into sub-areas in accordance with the cultural value chain, and they will be implemented on a cross-sectoral basis. An advisory body will be established to support and monitor implementation. The term of office of the advisory body will extend across parliamentary terms. Implementation will be monitored at three levels: the progress of the measures, the achievement of impact objectives, and a follow-up study.

Keywords	culture, cultural policy, art, art policy, creative industries, cultural heritage		
-----------------	---	--	--

ISBN PDF	978-952-415-013-2	ISSN PDF	1799-0351
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-013-2		
--------------------	---	--	--

Sisältö

1	Johdanto	7
2	Kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteet, toimeenpanon ohjaus ja toteuttajat .	9
2.1	Toimeenpanon ohjaus.....	10
2.2	Toimenpiteiden toteuttajat.....	11
3	Toimenpiteet.....	15
3.1	Kulttuuriperintö ja tieto.....	16
3.2	Luovuus ja tuotanto	20
3.3	Kehitys, levitys, jakelu ja markkinointi	22
3.4	Kulutus, käyttö, osallistuminen ja arvostus	26
3.5	Arvoketjun läpäisevät toimet.....	30
4	Toimeenpanon seuranta, vaikutuksien arviointi ja raportointi	33
4.1	Raportointi	34
	Liitteet	36
	Liite 1 Toimeenpanotaulukon termit ja lyhenteet.....	36
	Liite 2 Sivistysvaliokunnan mietintö	40
	Liite 3 Eduskunnan kirjelmä EK 31/2025 vp – VNS 8/2024 vp	40

1 Johdanto

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan sisältyvä Kulttuuripoliittinen selonteko valmisteltiin vuonna 2024 laajasti eri sidosryhmiä ja asiantuntijoita osallistaen. Kulttuuripoliittinen selonteko on kulttuuri- ja taidepolitiikkaa ohjaava pitkän aikavälin strategia. Eduskunta hyväksyi kannanoton selontekoon ([EK 31/2025 vp](#))¹ täysistunnossa 10.10.2025.

Selonteko käsittelee kulttuurin perustan säilyttämistä, uudistumista ja elinvoimaisuutta sekä kulttuuri- ja luovien alojen toimintaedellytyksiä niiden yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisäämiseksi. Selonteon toimeenpano käynnistetään suuntaamalla resursseja strategisesti sen tavoitteita edistäviin kohteisiin. Yhtenä tavoitteena on, että toimeenpanon edetessä kulttuurin arvoketju vahvistuu niin, että alan toimijoiden omat tulot kasvavat.

Selonteon toimeenpanosuunnitelma kattaa koko selonteon aikajänteen 2040-luvulle saakka. Ohjausvaikutuksen varmistamiseksi painopiste on kuitenkin lyhyemmän aikavälin toimissa. Suunnitelma on valmisteltu eduskunnan kannan mukaisia prioriteetteja noudattaen sekä toteutuksen kannalta keskeisiä sidosryhmiä kuullen.

Toimeenpanon tueksi perustetaan valtioneuvostotasoinen, ylivaalikautinen toimielin, jonka tehtävänä on parantaa valtionhallinnon yhteistyötä taiteen ja kulttuurin strategisen aseman vahvistamiseksi eri politiikka-aloilla sekä seurata toimeenpanon toteuttamista. Toimeenpanosuunnitelman valmistuttua järjestetään aluekiertue, jonka tarkoituksena on vahvistaa osallisuutta ja parantaa valmiuksia saada eri toimijoita mukaan. Aluekiertueella hyödynnetään *Kansallisia dialogeja*, joista saatavaa tietoa käytetään toimeenpanon tukena. Tarkoituksena on, että jatkossa suunnitelmaa päivitetään ja täydennetään joustavasti yhdessä toimialan kanssa.

1 Liite 3

Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanon sihteeristössä ovat toimineet Johanna Vuolasto, Kimmo Aulake, Silja Hakulinen, Emma Harju, Minna Karvonen, Laura Mäkelä ja Jorma Waldén.

Kuvio 1. Kulttuuripoliittisen selonteon valmisteluun osallistui suuri määrä toimijoita. Selonteon ja toimeenpanosuunnitelman valmistelun tueksi saatiin satoja lausuntoja eri vaiheissa.

Selontekoprosessin avainlukuja

2 Kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteet, toimeenpanon ohjaus ja toteuttajat

Kulttuuripoliittisen selonteon pitkän aikavälin visio on:

2040-luvulla taide ja kulttuuri ovat Suomea vahvistava ja yhdistävä voima, joka inspiroi rakentamaan kestävämpää, elinvoimaisempaa ja inhimillisempää tulevaisuutta.

Onnistuneen kulttuuripoliitiikan seurauksena ihmisten kokema osallisuus ja merkityksellisyys tuottavat laaja-alaista sivistystä, hyvinvointia sekä yhteiskunnallista ja taloudellista arvoa yhteistyössä muiden politiikka-alojen kanssa.

Vision toteuttamiseksi selonteossa määriteltiin neljä pitkän aikavälin tavoitetta, jotka puolestaan ovat ohjanneet toimeenpanosuunnitelmaan sisältyvien toimenpiteiden valintaa.

1. Kulttuuri on muutosvoima
2. Kulttuurin tekijät ja sisällöt ovat avainasemassa
3. Kulttuuri on jokaisenoikeus
4. Kansainvälinen vaikuttavuus syntyy kulttuurin voimalla

Eduskunta priorisoi kannassaan ([EK 31/2025 vp](#)) seitsemän painopistettä, jotka on sisällytetty toimeenpanosuunnitelmaan. Lisäksi eduskunta korosti tavoitteellisen poikkihallinnollisen yhteistyön merkitystä ja tekijöiden aseman monipuolista turvaamista sekä kansainvälistymisstrategian nostamista toimeenpanosuunnitelmaan.

Eduskunnan painopisteet toimeenpanosuunnitelmalle ovat:

1. luovan alan elinkeinotoiminta ja kasvu
2. taide- ja kulttuuripalveluiden alueellinen saatavuus ja saavutettavuus
3. tekijänoikeuksien ja kulttuurialan toimijoiden toimeentulon edistäminen
4. kansallisen kulttuuriperinnön säilyttäminen osana henkistä kriisinkestävyyttä ja resilienssiä
5. lastenkulttuuri sekä lasten ja nuorten osallisuus
6. terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen taide- ja kulttuuripalveluilla
7. kulttuuripalveluiden merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä ja integraatiossa.

2.1 Toimeenpanon ohjaus

Toimeenpanosuunnitelman tavoitteena on lisätä kulttuurin ja kulttuuripolitiikan yhteiskunnallista vaikuttavuutta selonteon tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteiden saavuttamisessa keskeistä on sektorirajat ylittävä yhteistyö, johon ohjataan ja kannustetaan suunnitelmaan sisältyvillä toimenpiteillä. Poliitiikan ja hallinnon toimilla tavoitellaan rakenteiden kehittämistä, minkä tueksi tarvitaan kulttuurialan rohkeutta muutoksen toimeenpanossa.

Kokonais- ja koordinoituvastuu selonteon toimeenpanosta kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriölle, joka vastaa valtioneuvostossa taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä koskevista asioista. Käytännössä tämä tarkoittaa toimialaan liittyvän lainsäädännön, hallintorakenteiden ja rahoituksen valmistelua, strategista ohjausta ja toiminnan edellytysten kehittämistä.

Kulttuuripolitiikan alaan kuuluvat muun muassa taiteen ja kulttuurin eri alat, museot ja kulttuuriperintö, kirjastot, taiteen perusopetus ja tekijänoikeus. Lisäksi ministeriö toimii yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa esimerkiksi luovien alojen edistämisen, kestävän kehityksen, kulttuuriympäristöjen, kansainvälistymisen, turvallisuuden ja kulttuurihyvinvoinnin aloilla. Ministeriö osallistuu alansa pohjoismaiseen, eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Asioiden valmistelua johtaa kulttuuriasioista vastaava ministeri. Kulttuuripolitiikan alueella, kuten muillakin politiikka-aloilla, eduskunta säätää lait, hyväksyy valtion talousarvion ja tärkeimmät kansainväliset sopimukset, vaikuttaa EU-asioihin, käsittelee kansalaisaloitteet, ottaa kantaa selontekoihin sekä valvoo hallituksen toimintaa.

Ministeriö tulosoittaa hallinnon alansa virastoja, joista taiteen ja kulttuurin alalla toimivat Taide- ja kulttuurivirasto sekä Museovirasto. Kulttuuripolitiikkaan liittyviä asioita käsitellään myös Kansallisarkistossa ja Opetushallituksessa. Virastojen tehtävänä on edistää toimialaansa kuuluvia asioita. Ne muun muassa myöntävät valtionavustuksia ja toimivat toimialojensa kehittäjinä ja asiantuntijoina.

Kuvio 2. Suomen kulttuuri- ja taidepolitiikan päätöksenteon ja hallinnon kuvaus

Kulttuuri- ja taidepolitiikan päätöksenteko

2.2 Toimenpiteiden toteuttajat

Kulttuuripoliittisessa selonteossa asetettuja strategisia tavoitteita ja selonteon toimeenpanosuunnitelmaa tulkitaan toimialan virastoissa, kunnissa, aluehallinnossa, hyvinvointialueilla ja kulttuurialan organisaatioissa, joissa ne muuntuvat toimintamalleiksi sekä käytännön toimenpiteiksi ja palveluiksi.

Vaikuttavuutta ei synnytä yksittäinen työntekijä, yksikkö tai toimija, vaan se syntyy eri toimijoiden yhteistyön tuloksena. Palvelujen kehittämistä ja johtamista ohjataan kohti vaikuttavuusperusteisuutta – kohti toimintaa, joka tuottaa arvoa sekä yksilöille että yhteisöille ja tukee yhteistä visiota elinvoimaisesta, osallistavasta ja kulttuurisesti kestävästä yhteiskunnasta.² Toimeenpanossa on kysymys vaikuttavien toimenpiteiden valinnasta ja vaikuttavuuden johtamisesta sekä toimijoiden kyvystä tunnistaa oma roolinsa toimeenpanossa. Roolin tunnistaminen ei kuitenkaan aina ole ongelmaton, koska esimerkiksi kunnilla ja kaupungeilla on rooleja kaikilla tasoilla.

Kuvio 3. Yhteistyön onnistuminen edellyttää toimeenpanon johtamista ja sovittua työnjakoa. Työnjako ei kuitenkaan ole täysin yksiselitteinen ja taulukkoa tulee tulkita kunkin toimijan viitekehyksestä käsin.³

Vaikuttavan toimeenpanon johtaminen ja työnjako

Vaikuttavuuden johtamisen osa-alueet

	Kulttuuripolitiikka	Virastot, kunnat, hyvinvointialueet, julkinen sektori	Kulttuuri-organisaatiot ja -yhteisöt
Ohjaus	Tavoitteet, lait, asetukset, ohjaus	Strateginen suunnittelu ja johtaminen	Muutosprosessit, tavoitteiden mukainen toiminta ja käytännöt
Voimavarojen hallinta	Rahoitusjärjestelmä, rahoituksen myöntökriteerit ja kohdentaminen	Talouden suunnittelu ja henkilöresurssien allokatio	Organisaatiokohtainen talouden ja toiminnan suunnittelu, resursointi, osaaminen
Tiedolla johtaminen	Vaikuttavuustiedon määrittely ja tiedolla ohjaaminen	Vaikuttavuustiedolla johtaminen, alueiden välinen vertailu	Vaikuttavuustiedon tuottaminen, käytännön tietoperustainen kehittäminen
Mittaaminen ja arviointi	Kansalliset mittarit, tilastot, rekisterit, seurannat	Toimenpiteiden raportointi, seuranta, arviointi	Prosessien ja toiminnan vaikuttavuuden mittaaminen

² Pekkola, Samuli; Leponiemi, Ulrika; Heikkilä, Matias (toim.). Vaikuttavuuden monet kasvot. Tampere 2025.

³ Kuvan lähde: Pekkola & al 2025 mukaillen.

Kulttuuripoliittisessa selonteossa tunnistettiin kulttuuripoliittisen päätöksenteon ja hallinnon lisäksi useita vastuutahoja ja sidosryhmiä, joita tarvitaan muutoksen aikaansaamiseksi. Ensinnäkin tarvitaan **kulttuurialaa** (ml. kulttuuri- ja luovat alat, taide, kulttuuriperintö), jonka toimijoiden (mm. museot, arkistot, kirjastot, taidelaitokset, kolmas ja neljäs sektori, yksittäiset taiteilijat, galleriat ja luovien alojen yrittäjät) tulisi verkostoitua entistä vahvemmin ja monialaisemmin keskenään muodostaakseen rakenteellisia, rahoituksellisia ja toiminnallisia kokonaisuuksia.

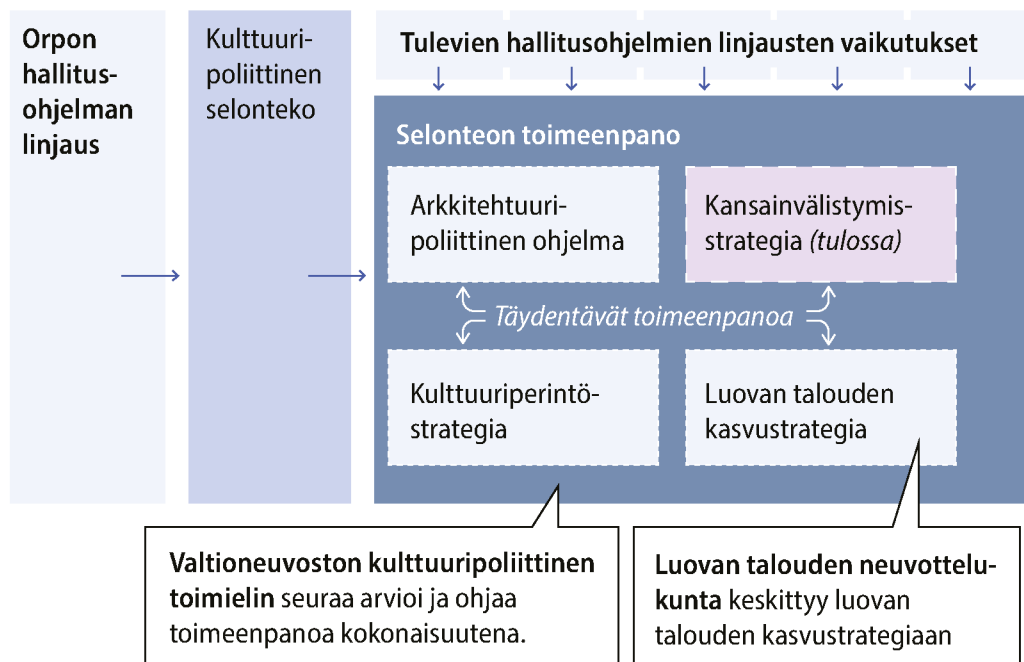
Tarvitaan myös parempaa, selkeämpää ja sitoutuneempaa **viranomaisyhteistyötä**, jossa ovat edustettuina mahdollisimman laajasti eri hallinnonalojen viranomaiset (ministeriöt, virastot, kunnat, aluehallinto, hyvinvointialueet) sekä kasvatuksesta ja koulutuksesta vastaavat tahot. Alue- ja kuntatasolla tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, jotta resursseja, tarjontaa ja osaamista voidaan koota yhteen ja hyödyntää nykyistä laajemmin. Aluehallinnossa tarvitaan rakenteita, jotka kannustavat alueellisten ja paikallisten viranomaistoimijoiden sekä taide-, kulttuuri- ja kulttuuriperintötoimijoiden keskinäiseen yhteistyöhön. Palveluita tulisi pystyä tuottamaan ja tarjoamaan sekä lähipalveluna että digitaalisesti.

Lisäksi tarvitaan kaikkien eduskuntapuolueiden kesken jaettua **yhteistä kulttuuripoliittista tavoitetilaa**, joka on määritelty selonteossa. Kulttuuri-politiikkaa tulee tehdä rohkeasti tavoitteita asettaen ja alaa näkyväksi tehden. Poliittisen vaikuttamisen seurauksena tavoitellaan esimerkiksi alueiden elinvoiman lisäämistä ja nykyistä näkyvämpää Suomi-kuvaa. Taiteen ja kulttuurin strategista asemaa tulee käsitellä valtionhallinnossa keskeisten ministeriöiden välisessä yhteydenpidossa ottaen huomioon eri politiikka-alat, kuten elinkeinopolitiikka, hyvinvointi- ja terveyspolitiikka sekä turvallisuuspolitiikka. Luovat alat ja viennin edistäminen tulee nostaa elinkeinopolitiikan yhdeksi painopisteeksi. Lisäksi on tärkeää yhteensovittaa politiikkatoimia siten, että kulttuuria koskeva päätöksenteko on johdonmukaista ja läsnä muiden politiikka-alojen ja ministeriöiden strategioissa ja ohjelmissa. Kulttuuripoliitiikan alalla toimeenpanosuunnitelmaa täydentävät *Kulttuuriperintöstrategia*, *Arkkitehtuuripoliittinen ohjelma*, *Luovan talouden kasvustrategia* ja muut toimialakohtaiset strategiat, joiden edistymistä seurataan myös osana selonteon toimeenpanon toteutumista.

Nykyistä vaikuttavampien toimien aikaansaamiseksi keskeistä on **rahoittajatahojen** (valtio, kaupungit, kunnat, säätiöt, kirkot, rahastot, sijoitusyhtiöt, elinkeinoelämä) aiempaa kiinteämpi yhteistyö. On myös tarkasteltava olemassa olevien rahoitusmahdollisuuksien uudelleen kohdentamista, kuten esimerkiksi valtionperintöjen kohdentamista selonteon määrittelemiin kulttuurisiin tarkoituksiin. Myös EU-rahoituksen entistä parempi hyödyntäminen palvelee kulttuurialaa ja edistää selonteon tavoitteita.

Kuvio 4. Kulttuuripoliitiikan politiikka-alat ylittävä strategiakehys. Toimeenpanoon vaikuttavat myös monet kulttuuri- ja taidealan sisäiset ohjelmat, strategiat ja suunnitelmat, kuten *Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi* -toimenpideohjelma. Eri ohjelmilla on kytkentöjä muiden hallinnonalojen ministeriöihin. Toimeenpanoa seuraa yhteistyöelin, joka koostuu ministeriöiden ja puolueiden sekä toimialan edustajista.

Kulttuuripoliittinen selonteko ohjaa kulttuuripoliitiikan strategista kehittämistä

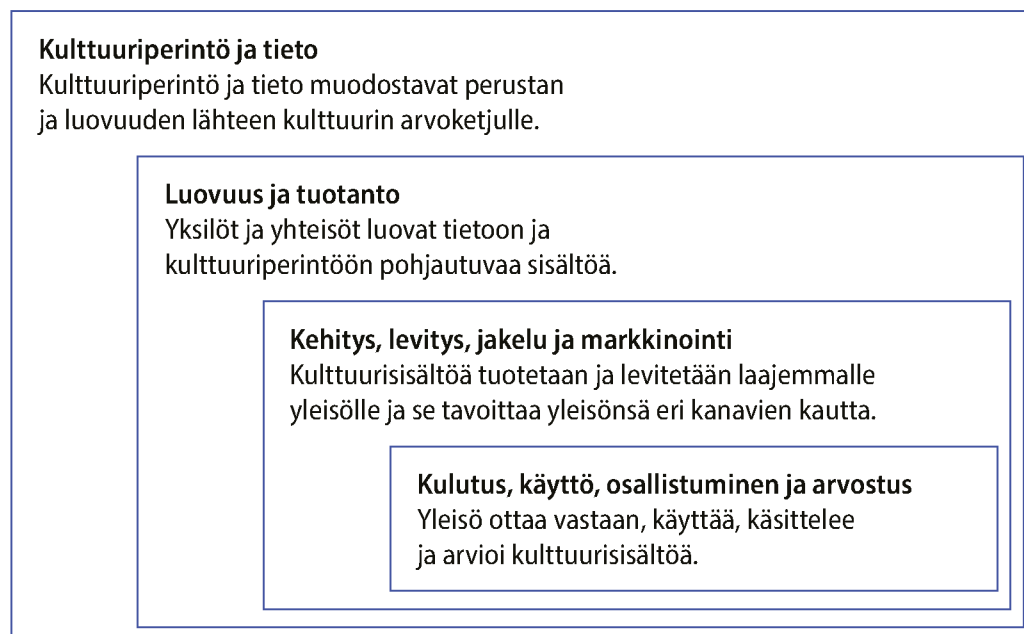
3 Toimenpiteet

Toimeenpanosuunnitelma pohjautuu selonteossa kuvattuun arvoketjuun ja sen vahvistamiseen. Selonteossa esitetyt toimenpiteet on tässä suunnitelmassa ryhmitelty laajemmiksi kokonaisuuksiksi ja sijoitettu siihen kohtaan arvoketjua, johon ne ensisijaisesti liittyvät.

Monet toimenpiteistä vaikuttavat kuitenkin useampaan arvoketjun osaan samanaikaisesti. Lisäksi suunnitelmassa on mukana myös toimenpiteitä, jotka läpäisevät koko arvoketjun. Näissä korostuu kulttuurin rooli yhteiskunnallisten päämäärien, kuten kansainvälistymisen, talouskasvun ja kestävä kehityksen toteuttamisessa. Siksi myös toimeenpanoon tarvitaan useita erityyppisiä toimijoita. Tavoitteellinen yhteistyö erilaisten rahoittajien kanssa voi tukea arvoketjun eri vaiheita, sillä eri rahoittajilla on erilaisia mahdollisuuksia esimerkiksi sitoutua pitkäjänteisesti ja toimia strategisina kumppaneina nykyistä tunnistetummin.

Kuvio 5. Kulttuuripoliittisessa selonteossa esiteltiin kulttuurin arvoketju, joka kuvaa kulttuurin ja taiteen tuotannon eri vaiheita ja niiden välistä suhdetta.

Kulttuurin arvoketju

Toimenpidetaulukon lukeminen

Arvoketjun sisältöä on avattu kunkin alaluvun yhteydessä, jotta tavoitteiden ja toimenpiteiden taustat hahmottuvat paremmin. Taulukoissa jokainen toimenpide tukee yhteisen tavoitteen toteutumista, ja taulukosta näkyy myös suunniteltu aikataulu.

Koska selonteko on valtioneuvostotason asiakirja, vastuutahot ovat pääosin ministeriöitä, joissakin tapauksissa myös muita valtion toimijoita. Tästä syystä valtion toimijat on nimetty tarkemmin yhteistyötahoihin. Selonteossa tunnistettiin, että vaikuttavuuden saavuttaminen edellyttää laaja-alaista toimijoiden osallistumista. Yhteistyötahot on kuvattu toimeenpanotaulukkoon ylätasolla, jotta hahmottuu, millaista yhteistyöverkostoa tavoitellaan. Selonteon tavoitteena on, että mahdollisimman moni toimija löytää paikkansa yhteistyössä, myös ne, joita ei suunnitelman laadinnassa ole osattu tunnistaa ja puuttuvat tästä syystä kirjauksista.

Toimeenpanon resursseissa ministeriössä on tunnistettu:

- olemassa olevien resurssien uudelleenohjaus
- mahdolliset uudet avustukset, rahoitusmuodot ja -lähteet
- nimettyjen työryhmien ja neuvottelukuntien toimintaresurssit.

Yhteisellä resurssien kohdentamisella pyritään parempaan vaikuttavuuteen. Taulukon lyhenteet ja termit on avattu suunnitelman lopussa: liite 1.

3.1 Kulttuuriperintö ja tieto

Kulttuurin arvoketjun perustana ovat kulttuuriperintö ja tieto, jotka karttavat jatkuvasti ja luovat pohjan uuden kulttuurin, taiteen ja tiedon synnylle. Tiedolla johtaminen on keskeinen väline vaikuttavuuden saavuttamisessa ja muutoksen edistämisessä.

Yhteiskunnan toiminnassa tietoperustaisuus tulee yhä keskeisemmäksi, jolloin myös kulttuuri- ja luovat alat tarvitsevat yhä strategisempaa ja johdetumpaa tiedon keräämistä ja tilastointia. Alan vahvistaminen edellyttää eri tahojen sitoutumista tietopohjan laajentamiseen sekä kulttuuri- ja luoviin aloihin liittyvän tutkimustiedon tehokkaampaan hyödyntämiseen. Laadukkaan tiedon kokoaminen

koskee kaikkia. Vaikuttavuuden johtaminen vaatii lisäksi yhteisiä tiedon tuottamisen ja jakamisen foorumeita, jotka mahdollistavat avoimen ja rakentavan vuoropuhelun politiikan, hallinnon, eri ammattiryhmien ja kansalaisten välillä.⁴

Kulttuuriperintö on yhteiskunnallinen voimavara, joka tukee yksilöiden ja yhteisöjen identiteettien rakentumista ja edistää näin henkistä kriisinkestävyttä ja resilienssiä. Toimeenpanosuunnitelmaan sisältyvien toimien tavoitteena on vahvistaa moninaisen kulttuuriperinnön suojelua ja edistää sen vastuullista hyödyntämistä. Tämä edellyttää kulttuuriperinnön vaalimisen keskeisistä voimavaroista ja infrastruktuureista huolehtimista sekä uusia yhteistyöhön perustuvia toimintamalleja.

Kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen sekä arkkitehtuurin edistämällä vaikutetaan lisäksi siihen, että kulttuuriperinnön merkitys ja vaikutukset hyvien elinympäristöjen kehittämisessä tunnistetaan aiempaa laajemmin. Tavoitteena on vastata myös selonteossa tunnistettuihin alueellista eriytymistä koskeviin kehityskuluihin, jotka aiheuttavat erityisiä haasteita vajaakäyttöisten rakennusten ja rakennusperintökohteiden näkökulmasta.

4 Pekkola & al. 2025.

Taulukko 1. Toimenpidetaulukko, Kulttuuriperintö ja tieto

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Yhteistyötahot
Tavoite: Kulttuuriperintö on tunnistettu yhteiskunnalliseksi voimavaraksi, huoltovarmuuden ja henkisen kriisinkestävyyden ja resilienssin yhdeksi perustaksi.			
1. Edistetään kulttuuriperintöstrategian toteutumista siten, että kulttuuriperintö sisältyy eri sektorien ja organisaatioiden strategioihin ja ohjelmiin.	2025–	OKM ja koko valtioneuvosto	Valtion virastot ja laitokset, kunnalliset toimijat, maakunnat, korkeakoulut, yritykset, säätiöt, kolmannen sektorin toimijat.
2. Ylläpidetään ja uudistetaan kulttuuriperintö-, kulttuuriympäristö- ja arkistotietovarantojen säilyttämisen ja käytön fyysistä ja digitaalista infrastruktuuria.	2026–	OKM	Kansalliskirjasto, Kansallisarkisto, Museovirasto, YM, CSC, Kansallisgalleria, Museoliitto, ammatilliset museot, kirjastot, arkistot.
3. Vahvistetaan varautumista kulttuuriperintöalalla lisäämällä yhteistyötä viranomaisten ja sidosryhmien kesken ja käynnistämällä tarvittavat toimet kohteiden suojelun kehittämiseksi mm. Haagin yleissopimuksen mukaisesti.	2026–	OKM, Museovirasto	Huoltovarmuuskeskus, PLM, YM, kunnat, kirkot, Kuntaliitto, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil, maakuntaliitot, hyvinvointialueet, puolustusvoimat, pelastustoimi, turvallisuuskomitea, Kansalliskirjasto, Kansallisarkisto, Kansallisgalleria, Saamelaiskäräjät, järjestöt.
4. Vahvistetaan viranomaisyhteistyötä EU:n tasolla kulttuuriesineiden maastavientiin ja maahantuontiin sekä Ukrainan jälleenrakentamiseen liittyen.	2026–	OKM	Museovirasto, Kansallisgalleria, UM, komissio, Ukrainan valtio, Tulli.
Tavoite: Kulttuurialaa koskeva tutkimus-, tilasto- ja tietoperusta on kattava, moninainen ja ajantasainen sekä kansallisesti ja kansainvälisesti vertailukelpoinen ja hyödynnettävissä.			
5. Vahvistetaan kulttuuria koskevan tietoperustan ylläpitoa, kehittämistä valtionhallinnossa ja hyödyntämistä laajemmin yhteiskunnassa.	2026–	OKM	Museovirasto, Taide- ja kulttuurivirasto, Tilastokeskus, tiedontuottajat, tutkimuslaitokset, Kuntaliitto ja kunnat, säätiöt, rahastot.

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Yhteistyötahot
6. Varmistetaan taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä koskevan tutkimuksen sekä taiteellisen tutkimuksen jatkuvuus.	2025–	OKM	Sivistyshallinnon virastot, korkeakoulut, tutkimuslaitokset ja muut tutkimusta harjoittavat toimijat, Suomen Akatemia, säätiöt, rahastot.
7. Panostetaan kulttuurin vaikutuksien monipuoliseen arviointiin, seurantaan ja tulosten julkaisuun.	2025–	OKM, STM, TEM, YM	Sivistyshallinnon virastot, Tilastokeskus, tutkimuslaitokset, korkeakoulut, THL, säätiöt, rahastot.
8. Laaditaan selvitys kulttuuripolitiikan ja luovan talouden kasvustrategian vaikuttavuuden seurannan uusista indikaattoreista ja yhteistyömahdollisuuksista Tutkimus- ja innovaationeuvoston (TIN) kanssa ja pilotoidaan datankeruu ja analysointi.	2026–	OKM	Luovan talouden neuvottelukunta.
Tavoite: Elinympäristöjen laatu on kehittynyt kulttuuriympäristötyötä ja arkkitehtuuria edistämällä.			
9. Kehitetään kulttuuriympäristöjen sekä olemassa olevan ja vajaakäyttöisen rakennuskannan kestävää käyttöä, hoitoa ja arvoja tukevia toimintamalleja, jotka ottavat huomioon alueiden väliset erot ja vapaan kentän toimijat.	2026	YM	OKM, Museovirasto, Metsähallitus, kunnat, kaupungit, kirkot, muut uskonnolliset yhteisöt, kolmannen sektorin ja vapaan kentän toimijat.
10. Edistetään kestävää arkkitehtuuria ja tuetaan paikallista arkkitehtuuripoliittista toimintaa Suomen arkkitehtuuripoliittisen ohjelman mukaisesti.	2025–	OKM, YM	Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman mukaisesti

3.2 Luovuus ja tuotanto

Taiteilijat, luovien alojen ammattilaiset ja yhteisöt sekä taide- ja kulttuurilaitokset tuottavat teoksia, tuotteita ja palveluita sekä erilaisia kulttuuri-, kulttuuriperintö- ja taidesisältöjä. Taiteilijoiden lisäksi luovan talouden keskiössä ovat luovat yksilöt ja yhteisöt, joiden toiminta synnyttää innovaatioita, esimerkiksi uusia tapoja toimia, palvelukonsepteja, uusia tuotteita ja palveluja sekä brändejä. Tavoitteena on mahdollistaa kulttuurin ja taiteen alan ammattilaisten työskentely ja toimeentulo kaikkialla Suomessa.

Rahoituksen ja rakenteiden kehittämisen lisäksi esiin nousee vahvasti tarve taiteilijoiden ja luovan alan yrittäjien laaja-alaisen osaamisen vahvistamiseen toimeentulon turvaamiseksi. Luovien alojen aikaansaama taloudellinen lisäarvo perustuu ensisijaisesti aineettoman pääoman hyödyntämiseen. Luovan talouden toimintaedellytyksiä voidaan parantaa turvaamalla luovien yksilöiden toimintakykyä ja vahvistamalla liiketoiminta- ja digitaalista osaamista sekä omaehtoista yhteisöllisyyttä ja verkostoitumista. Lisäksi tarvitaan uudenlaista rakenteellista yhteistyötä.

Taulukko 2. Toimenpidetaulukko Luovuus ja tuotanto

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Yhteistyötahot
Tavoite: Taide- ja kulttuurialan ammattilaisten työskentelyedellytykset ja toimijoiden välinen yhteistyö paranevat.			
11. Edistetään taiteilijoiden ansainnan paranemista selvittämällä korvaus- ja palkkiojärjestelmiä.	2026–	OKM, Taide- ja kulttuurivirasto	-
12. Kirja-alasta laaditaan selvitys ja valmistellaan kansallinen toimenpideohjelma kirjallisuuden ja lukemisen tukemiseksi.	2025–	OKM	Kirjallisuuden alan toimijat
13. Varmistetaan, että työttömyysturvalain yhdistelmävakuutuksen lainsäädäntöhankkeessa huomioidaan myös apurahatulo.	2026–	STM	OKM
14. Vahvistetaan kulttuurialan toimijoiden ja ministeriön välistä yhteistyötä vuosittaisella kulttuurifoorumilla.	2026–	OKM	-
Tavoite: Taiteilijoiden sekä taide- ja kulttuurialan ammattilaisten rahoitus-, yrittäjyys- ja liiketoimintaosaaminen vahvistuu.			
15. Edistetään taiteilijoiden ja luovan alan yrittäjien edellytyksiä hyödyntää luovan talouden tuki- ja rahoitusrakenteita.	2025–	Taide- ja kulttuurivirasto, BF, elinvoimakeskukset	OKM, TEM
16. Vahvistetaan luovien alojen ammattilaisten liiketoimintaosaamista.	2026–	Jotpa, oppilaitokset, korkeakoulut, elinvoimakeskukset	Luovien alojen järjestöt
Tavoite: Kulttuuri- ja luovien alojen toimijoiden immateriaalioikeusosaaminen ja neuvottelutaidot ovat lisääntyneet erityisesti kansainvälisessä toiminnassa.			
17. Tehostetaan kansallisen aineettomien oikeuksien (IPR) strategian toimeenpanoa luovien alojen tarpeet ja sen koko potentiaalin huomioivan IP-neuvonnan ja tiedonsaannin osalta.	2026–	OKM, TEM	PRH, IPR University Center, BF, Suomen yrittäjät ry, luovien alojen järjestöt ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus

3.3 Kehitys, levitys, jakelu ja markkinointi

Kulttuurin levitys ja jakelu vaikuttavat siihen, miten ja missä kulttuurisisältö ja -ympäristöt tavoittavat yleisönsä. Jakelu voi tapahtua perinteisesti esimerkiksi fyysisinä tuotteina, kuten kirjoina tai levyinä, esityksinä, näyttelyinä ja ympäristöinä, tai digitaalisessa muodossa verkossa ja erilaisilla alustoilla. Luovien sisältöjen markkinat ovat muuttuneet globaaleiksi erityisesti monistettavien, skaalautuvien sisältöjen osalta. Vain pieni osa sisällöistä saadaan kaupallistettua tehokkaasti ja tavalla, joka mahdollistaa kestäväen tulorahoituksen. Suomalaisen kulttuurin ja luovan talouden yritysten kansainvälinen tunnettuus, brändin rakentaminen ja myynti eivät ole kilpailijamaiden tasolla, vaikka sisällöt ovat omaperäisiä ja laadukkaita ja kestävät kansainvälisen vertailun.

Toimenpiteiden avulla tavoitellaan luovaan työhön ja tekijänoikeuksiin perustuvan ansainnan vahvistumista kulttuurin ja luovan talouden kaikilla osa-alueilla tekijänoikeuksien toimeenpanon ja oikeuksien taloudellisen hyödyntämisen kautta. Tekijänoikeuksista huolehtiminen varmistaa taiteilijoiden ansioiden oikeudenmukaista toteutumista. On tärkeää, että teknologisen kehityksen, kuten tekoälyn, mukanaan tuomat mahdollisuudet voidaan hyödyntää niin, että luovan työn tekijöiden oikeudet ja ansaintamahdollisuudet kyetään turvaamaan. Tekijänoikeuksia kunnioittavan tekoälyn kehittäminen ja käyttö edellyttää yhtäältä lainsäädäntöratkaisuja ja toisaalta niitä tukevia teknisiä ratkaisuja, jotka ovat kansainvälisesti yhteensopivia.

Kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen ja kasvun mahdollistamiseksi tarvitaan rakenteiden ja rahoituksen strategista kehittämistä. Tätä tavoitetta varten kulttuuri- ja luovien alojen rahoitus pohjaa pyritään laajentamaan mm. [Luovan talouden kasvustrategiassa](#) esitetyin keinoin. Julkisen ja yksityisen rahoituksen yhdistämisestä puhuttaessa on hyvä huomioida myös julkisen rahoituksen vipuvaikutus. Julkinen rahoitus alentaa sijoittamisen kynnystä riskiä pienentämällä ja validoi osaltaan liikeideaa toimien elintärkeänä siemenrahoituksena. Tavoitteena on sekä luovien alojen sisäisen että sektoreiden välisen yhteistyön lisääminen ja luovien alojen ekosysteemien vahvistaminen. Hyvä yhteistyö arvoketjun muiden toimijoiden, kuten kustantajien, jakelijoiden ja managerien kanssa parantaa menestymisen edellytyksiä. Tavoitteena on, että kulttuuri- ja luovien alojen julkinen rahoitus ja rakenteet vahvistuvat vuoteen 2040 mennessä niin, että luovan talouden osuus bruttokansantuotteesta (BKT) kaksinkertaistuu.

Taulukko 3. Toimenpidetaulukko Kehitys, levitys, jakelu ja markkinointi

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Yhteistyötahot
Tavoite: Luovien alojen BKT-osuus on kaksinkertaistunut alan elinkeinotoiminnan tukemisen ja kasvustrategian toimeenpanon seurauksena.			
18. Vahvistetaan TKI-toimintaa kulttuurialalla ja luovilla aloilla ottamalla huomioon kulttuurialan ja luovien alojen tarpeet valtion TKI-rahoitusta suunniteltaessa.	2027–	TEM, OKM, YM, UM, VNK, EU	BF, Sitra, elinvoimakeskukset, kunnat ja niiden kehitysyhtiöt, korkeakoulut, taide- ja teknologia-alat, säätiöt.
19. Luodaan kulttuuri- ja luoville aloille soveltuvia rahoitusmalleja investointeihin, pääomittamiseen, yhteisötalouteen ja osuustoimintaan sekä kumppanuuksia julkisten ja yksityisten rahoittajien välille.	2028–	OKM, TEM	Taide- ja kulttuurivirasto, BF, TESI, FiBAN, VC-rahastot, säätiöt, elinvoimakeskukset, yritykset, elinkeinoelämä, korkeakoulut.
20. Vahvistetaan julkisten ja yksityisten rahoittajien välistä yhteistyötä ja julkisten rahoitusvälineiden yhteensovittamista.	2026–	TEM, OKM	MMM, Taide- ja kulttuurivirasto, SES, Finnvera, elinkeinoelämä, yksityiset säätiöt ja rahoittajat, FiBAN, AVEK, Tesi, BF, elinvoimakeskukset, maakuntaliitot, kunnat, kaupungit, välittäjätahot.
Tavoite: Taiteen, kulttuurin ja luovien alojen rooli osana ulkosuhteita on vahvistunut ja kansainvälistyminen ja viennin edistäminen tuottavat luoville aloille näkyvyyttä ja ansaintaa.			
21. Laaditaan taloudellista kasvua ja kansainvälistä näkyvyyttä lisäävä kulttuurin poikkihallinnollinen kansainvälistymisstrategia.	2026–	OKM, UM, TEM	Taide- ja kulttuurivirasto, Museovirasto, tiedotuskeskukset, yhteisöt, säätiöt, rahastot, Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit.
22. Laaditaan toimintamalli kulttuuri- ja luovien alojen systemaattiseen ja pitkäjänteiseen näkyvyyteen maakuva-työssä ja viennin edistämisessä ja vahvistetaan luovien alojen yritysten kansainvälistä tunnettuutta maakuva-työn avulla.	2026–	OKM, UM, TEM	TPK

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Yhteistyötahot
23. Vahvistetaan kansainvälistymisen tukirakenteita ja rahoitusinstrumentteja.	2026–	OKM, TEM, UM	Taide- ja kulttuurivirasto, BF, elinvoimakeskukset.
24. Vahvistetaan suomalaisen taiteen ja kulttuurin osuutta vienninedistämismatkojen ja valtiovierailujen ohjelmissa ja ajoittamalla niitä merkittävien taide- ja kulttuuritapahtumien yhteyteen sekä Suomessa että ulkomailla.	2026–	Team Finland, OKM, UM, VNK, ja koko valtioneuvosto	Vienninedistämis- ja toimialajärjestöt, TPK, lähetystöverkosto, Museovirasto ja kansalliset taidelaitokset, Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit.
Tavoite: Arvoketjun toimivuus on parantunut ja ekosysteeminen yhteistyö toimii.			
25. Kannustetaan kuntia, maakuntia ja korkeakouluja luovan talouden vahvistamiseen esim. toteuttamalla hautomo- ja kiihdyttämötoimintaa. Vahvistetaan kasvusopimusmenettelyn toimeenpanoa.	2026–	TEM, OKM	Kunnat sekä niiden kehitysyhtiöt, korkeakoulut, kaupunki- ja alueverkostot, teknologia-, terveys- ja startup -sektorit, alueelliset säätiöt ja rahastot.
26. Kannustetaan luovien alojen yrityksiä yhteistyöhön korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa.	2027–	TEM, OKM	Korkeakoulut, tutkimuslaitokset, BF.
27. Vahvistetaan taiteen ja kulttuurin eri alojen sillanrakentajien / välittäjäportaan toimintaa.	2026–	OKM	Managerit, galleristit, kääntäjät, agentit sekä muut sillanrakentajat, järjestöt, säätiöt, rahastot.
28. Valtion kehittämisrahoitusta suunnataan kulttuuri- ja luovien alojen uudistamiseen ja toimintamallien ja palveluiden kehittämiseen arvoketjujen toteuttamiseksi.	2027–	OKM, TEM	BF, Taide- ja kulttuurivirasto, elinvoimakeskukset, AVEK.
29. Tekijöiden oikeuksien ja ansaintamahdollisuuksien turvaamiseksi kehitetään tekijänoikeusjärjestelmän teknistä infrastruktuuria. Vahvistetaan kulttuuri- ja luovan alan toimijoiden tekoälyosaamista sekä heidän valmiuksiaan hyödyntää tekoälyä luovassa työssä. Tarvetta tekijänoikeuslainsäädännön kehittämiseen arvioidaan aktiivisesti osana EU:ta.	2027–	OKM, TEM, BF	Kansalliskirjasto, Museovirasto, Sitra, Digitoimisto, Tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämisverkosto CITF, korkeakoulut, AI Finland, tekijänoikeusjärjestöt, toimialajärjestöt.

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Yhteistyötahot
Tavoite: Tekijöiden taloudelliset ja moraaliset oikeudet on turvattu.			
30. Kehitetään tekijöiden oikeudet turvaavaa tekijänoikeuslainsäädäntöä, tekijänoikeusdatan hallinnoinnin teknistä infrastruktuuria sekä ratkaisuja digitaalisen ja muun teknisen kehityksen (ml. tekoäly) erityiskysymyksiin.	2026–	OKM	Kansalliskirjasto, Sitra, Digitoimisto, Tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämisverkosto CITF (tekijänoikeuden infrastruktuuri), tekijänoikeusjärjestöt, toimialajärjestöt.
31. Tehostetaan keinoja piratismiin torjumiseksi vahvistamalla oikeudenhaltijoiden tiedonsaantioikeuksia loukkaustapauksissa ja varmistamalla tehokkaiden tutkintakeinojen käyttömahdollisuus.	2026–	OKM, OM	TEM
32. Käynnistetään keskustelu ja selvitys aineettoman omaisuuden arvon määrittelystä.	2026–	OKM, TEM	Tutkimuslaitokset

3.4 Kulutus, käyttö, osallistuminen ja arvostus

Aktiivisesti kulttuurielämään osallistuvat ihmiset kannattelevat taloudellisesti kulttuurialaa. He ottavat vastaan, ostavat, osallistuvat, harrastavat ja tukevat kulttuuria. Onnistunut kulttuuripolitiikka lisää kulttuurin tuottamaa arvoa ja arvostusta sekä hyvinvointia. Tällöin vaikuttavuuden mittaaminen liittyy subjektiiviseen kokemukseen, kuten siihen, millaista kulttuuria ja taidetta tavoitellut yleisöt haluaisivat kokea, tai siihen, kokevatko eri puolilla Suomea asuvat ihmiset saavansa riittävästi kulttuuripalveluita.

Alueellinen eriytyminen haastaa kulttuuripalveluiden tarjonnan kehittämistä ja edellyttää yhä parempaa ennakointia ja aktiivisia toimia, joilla turvataan erityisesti lasten ja nuorten tasavertaiset mahdollisuudet osallistua kulttuuriin. Perheiden tavoittamisella on tässä suuri rooli. Lasten ja nuorten näkemysten kuulemiseen tulee kiinnittää huomiota. Väestöltään vähenevien alueiden resurssit puolestaan eivät tahdo riittää kattavan kulttuuritarjonnan ylläpitämiseen. On löydettävä uusia keinoja taiteen ja kulttuurin alueellisen ja paikallisen saatavuuden ja saavutettavuuden toteutumiseen kansalliskielet ja kielivähemmistöt huomioiden. Segregaatiokehitys haastaa perinteisiä kulttuuripalveluita ja niihin osallistumista.

Kulttuurin osuus hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä on vielä pistemäistä. Osallisuuden toteutumisesta on huolehdittava, sillä osattomuuden kokemus lisää kielteistä suhtautumista paitsi kulttuuria, myös koko yhteiskuntaa kohtaan. Kulttuuri kuuluu kaikille riippumatta taustasta, kielestä, sijainnista, iästä tai taloudellisista resursseista. Agenda 2030 mukaan ”Ketään ei jätetä ulkopuolelle” (Yhdistyneet kansakunnat 2015).

Taulukko 4. Toimenpidetaulukko: Kulutus, käyttö, osallistuminen ja arvostus

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Yhteistyötahot
Tavoite: Taide- ja kulttuuripalveluja on saatavilla eri puolilla Suomea.			
33. Kehitetään eri toimijoiden välisiä yhteistyöhön kannustavia rakenne-, rahoitus- ja toimintamalleja kulttuuripalveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen.	2026–	OKM, Kuntaliitto, OPH	VM, Museovirasto, Taide- ja kulttuurivirasto, elinvoimakeskukset, Lupa- ja valvontavirasto, kunnat, kaupunki- ja alueverkostot, koulut, oppilaitokset, kirkot ja uskonnolliset yhteisöt, maakuntaliitot.
34. Selvitetään valtionperintöjen kohdentamista ohjatusti kulttuuriin.	2026–	OKM, OM, VNK	Kunnat, kaupungit, Valtiokonttori.
35. Tuetaan kulttuuriorganisaatioiden valmiuksia tuottaa ja hyödyntää digitaalisia palveluita yleisöiden tavoittamisessa.	2027–	OKM	Sivistyshallinnon virastot, kulttuuriorganisaatiot, hyvinvointialueet, oppilaitokset, kunnat, kaupungit, yritykset, eurooppalaiset yhteistyöverkostot.
36. Kehitetään kulttuuridatan hyödyntämisen liiketoimintamalleja taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön näkyvyyden, saatavuuden ja vaikuttavuuden kasvattamiseksi.	2027–	TEM, OKM	Sivistyshallinnon virastot, kulttuuriorganisaatiot, tiedontuottajat, oppilaitokset, kunnat, kaupungit, yritykset, eurooppalaiset yhteistyöverkostot.
Tavoite: Taiteen ja kulttuurin kuluttaminen on lisääntynyt ja monipuolistunut.			
37. Toteutetaan lahjoitusten verovähennyksen laajentaminen.	2026–	VM	OKM
38. Kannustetaan työnantajia myöntämään työntekijöilleen täysimääräisesti kulttuuri- ja liikuntaetuuksia.	2028–	OKM, VM	Työnantajajärjestöt, ammattiliitot, elinkeinoelämä, Verohallinto.
39. Selvitetään ja lisätään kannustimia taiteen ja kulttuurin yksityisen hankkimisen, kestävän kuluttamisen ja säilyttämisen edistämiseksi.	2027–	OKM	Sivistyshallinnon virastot, kunnat, kaupungit, galleristit, taiteilijaorganisaatiot, osuuskunnat.

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Yhteistyötahot
Tavoite: Lapset ja nuoret ovat aktiivisia taiteen ja kulttuurin kuluttajia ja tekijöitä.			
40. Toteutetaan kansallista lukutaito-ohjelmaa 2030 ja lukutaitostrategiaa ja toteutetaan ohjelman seuranta.	2025–	OPH, OKM	Kunnat, kirjastot, koulut, alan toimijat, lapsi- ja nuorisoalan järjestöt, ammattiliitot.
41. Parannetaan taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta lapsille ja nuorille kaikkialla Suomessa ja edistetään kulttuuri-, taidekasvatus- ja opetustoimijoiden yhteistyötä.	2026–	OKM, OPH, kunnat	Sivistyshallinnon virastot, korkeakoulut, kunnat, kaupungit, kirkot ja uskonnolliset yhteisöt, kirjastot, varhaiskasvatus, oppilaitokset, museot, taide-, kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan organisaatiot ja toimijat, lastenkulttuurikeskukset ja lastenkulttuuri- ja kulttuurikasvatustoimijat, taiteilijat, kulttuurialan ammattilaiset.
42. Vahvistetaan lasten ja nuorten näkemysten ja toiveiden huomioimista kutsumalla heitä mukaan heitä koskevan toiminnan suunnitteluun.	2026–	OKM eri osastot, kunnat, kaupungit	Nuorisotyö, varhaiskasvatus, oppilaitokset, neuvolat, lastenkulttuuri- ja kulttuurikasvatuksen toimijat, kulttuurialan katto-organisaatiot ja edunvalvonta, säätiöt, rahastot.
Tavoite: Eri väestöryhmien ja eri taustoista tulevien ihmisten osallistumis- ja toimintamahdollisuudet taide- ja kulttuurialalla ovat yhdenvertaiset ja kansallinen resilienssi vahvistuu.			
43. Vahvistetaan kirjastojen roolia eri väestöryhmiä tavoittavan kulttuuriosallisuuden edistäjinä ja kirjastopalveluiden tarjoajina.	2026–	OKM, kunnat	Lupa- ja valvontavirasto, kirjastot, kolmannen sektorin toimijat.
44. Lisätään kulttuuritarjontaa eri tavoin syrjäytymisriskissä oleville kansalaisille mukaan lukien monikulttuurisen taustan omaavat ja kotoutumisvaiheessa olevat henkilöt.	2025–	OKM, STM, kunnat, kaupungit	Hyvinvointialueet, kunnat, koulut, oppilaitokset, hoitolaitokset, uskonnolliset yhteisöt, taide-, kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan yhteisöt.
45. Panostetaan kaikenikäisten hyvän medialukutaidon ja informaatiolukutaidon ylläpitämiseen ja kansallisen resilienssin vahvistamiseen päivitettyjen kansallisten mediakasvatuslinjausten mukaisesti.	2026–	Taide- ja kulttuurivirasto	OKM, VN, OPH, kunnat ja kirjastot, kulttuurilaitokset, yksityinen sektori ja koulutussektori, YLE, säätiöt, rahastot, järjestöt.
46. Edistetään kulttuuritarjontaa yli kieli- ja kulttuurirajojen.	2026–	OKM	OM, Taide- ja kulttuurivirasto, sivistyshallinnon virastot, kunnat, oppilaitokset, säätiöt, rahastot.

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Yhteistyötahot
47. Saamelaisen kulttuurin, taiteen ja kulttuuriperinnön edistämiseksi tehdään yhteistyötä neljän valtion Saamelaiskäräjien sekä kulttuuri- ja kulttuuriperinnöstä vastaavien viranomaisten kanssa. Vahvistetaan valtion osoittamaa tukea saamelaisen kulttuurin edistämiseen.	2026–	OKM, Saamelaiskäräjät, museot	Kulttuuri- ja kulttuuriperinnöstä vastaavat viranomaiset, kunnat, kaupungit ja saamelaisyhteisöt.
Tavoite: Kulttuurihyvinvointitoiminnan rakenteet ovat kehittyneet ja vakiintuneet.			
48. Lisätään kannustimia hyvinvointialueiden ja kuntien rahoitusjärjestelmään kulttuurin hyvinvointivaikutuksien hyödyntämiseksi.	2026–	STM, OKM	VM, THL, STEA, SOSTE, Taide- ja kulttuurivirasto, Kuntaliitto, Hyvil.
49. Lisätään nuoriso-, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten koulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa taide- ja kulttuurialan sekä kulttuurihyvinvoinnin tuntemusta ja osaamista sekä vahvistetaan kyvykkyyttä sen hyödyntämiseen.	2027–	OKM eri osastot	Korkeakoulut, Taide- ja kulttuurivirasto.
50. Vahvistetaan kulttuurihyvinvointitoimintaan liittyvää moniammatillista erityisosaamista ja vakiinnutetaan se osaksi kaikkien hyvinvointialueiden toimintaa, painopisteenä syrjäytymisen ehkäisy.	2027–	STM, OKM	Taide- ja kulttuurivirasto, THL, hyvinvointialueet, kunnat, kaupungit, Taikusydän ja muut toimialan yhteisöt.

3.5 Arvoketjun läpäisevät toimet

Arvoketjun vahvistamiseksi tarvitaan aiempaa vahvempia yhteistyörakenteita, jotka mahdollistavat kulttuuriin liittyvien kysymysten käsittelyn hallinnonalat ja sektorirajat ylittäen. Selonteon vision mukaisesti kulttuuriala vaikuttaa yhteiskunnassa taloudellista ja inhimillistä hyvinvointia vahvistaen, kun yhteistyö muiden politiikka-alojen kanssa toimii. Kulttuuri toimii osana kokonaisturvallisuuden vahvistamista ja on keskeisessä roolissa kestävyysmurroksen toteuttamisessa. Kulttuuripolitiikka nojaa taiteen vapauteen perustuslaillisena oikeutena ja se on luottamusyhteiskunnan ja demokratian perusta. Yhteistyöstä syntyvä lisäarvo vahvistaa kulttuurialan merkitystä yhteiskunnassa.

Kulttuurialan rahoituksen strategisuutta on tarpeen vahvistaa ja mahdollistaa yhtäältä ennakoitava perusrahoitus ja toisaalta toiminnan kehittäminen kokeilevallakin otteella. Julkisen talouden tiukassa tilanteessa tarvitaan etenkin yhteistyön vahvistamista yksityisen sektorin toimijoiden kanssa. Yksityisen ja julkisen sektorin rahoittajayhteistyötä vahvistetaan luomalla uusi yhteistyöfoorumi.

Poikkihallinnollisen yhteistyön edistämiseksi asetetaan uusi ylivaalikautinen toimielin, jonka tehtävänä on seurata ja tukea kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanoa. Toimielin voi myös tehdä aloitteita kulttuurialan ja luovien alojen edistämiseksi eri politiikka-aloilla.

Taulukko 5. Toimenpidetaulukko, Arvoketjun läpäisevät toimenpiteet

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Yhteistyötahot
Tavoite: Kulttuuripolitiikan poikkihallinnolliset yhteistyörakenteet ovat vahvistuneet.			
51. Asetetaan kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanon tueksi ylivaalikautinen toimielin.	2026–	OKM	Ministeriöt, puolueet, toimiala, Kuntaliitto.
52. Vahvistetaan kulttuurin toimialan alueellista viranomaisyhteistyötä luomalla pysyvät yhteistyön ja ohjauksen käytännöt kulttuurin hallinnonalan virastojen ja elinvoimakeskusten välille.	2026–	OKM	TEM, Taide- ja kulttuurivirasto, Museovirasto, elinvoimakeskukset, maakuntaliitot, Lupa- ja valvontavirastot, sivistyshallinnon alueelliset toimijat, kaupungit, kunnat.
Tavoite: Valtionavustusten strategisuus ja ennakoitavuus on vahvistunut ja taide-, kulttuuri- ja luovien alojen rahoituspohja on kasvanut eri sektoreiden yhteistyön tuloksena.			
53. Lisätään rahoituksen ennakoitavuutta ja strategisuutta ottamalla käyttöön monivuotiset yleisavustukset.	2026–	OKM, Museovirasto, Taide- ja kulttuurivirasto, VM	-
54. Suunnataan hankeavustuksia strategisesti selonteon toimeenpanoa edistäviin tarkoituksiin kuten kulttuuri- ja luovien alojen uudistamiseen ja toimintamallien ja palveluiden kehittämiseen.	2026–	OKM	Muut ministeriöt ja rahoittajat, Museovirasto, Taide- ja kulttuurivirasto, SES.
55. Tehostetaan kansallisesti hallinnoitujen EU-ohjelmien välistä tiedonkulkua ja lisätään yhteistyötä kulttuuria koskevien tavoitteiden asettamisessa. Suunnataan valtion tukea ja lisää kannustimia kansainväliseen verkostoitumiseen ja hankevalmisteluun.	2026	OKM, OPH	MMM, TEM, YM, elinvoimakeskukset, yhteyspisteet, Suomen Akatemia.
56. Käynnistetään eri rahoittajien välinen vuosittainen tulevaisuusfoorumi rahoituspohjan laajentamiseksi, vaikuttavuuden kasvattamiseksi ja päällekkäisyyksien karsimiseksi.	2026	OKM, Säätiöt ja rahastot	TEM, BF, TESI, Finnvera, Taide- ja kulttuurivirasto, Museovirasto, SES, maakuntaliitot, elinvoimakeskukset, Suomen Kuntaliitto, säätiöt, rahastot.

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Yhteistyötahot
Tavoite: Kulttuurin edistäminen toteutuu osana Agenda 2030:n kansallista toimeenpanoa.			
57. Laaditaan toimenpiteet kulttuurin edistämiseksi kestävän kehityksen kontekstissa osana kansallista kestävän kehityksen strategiaa 2022–2030 sekä Agenda 2030:n kansallista toimeenpanoa.	2025–2026	Kestävän kehityksen toimikunta/ VNK	OKM, Taide- ja kulttuurivirasto, Museovirasto.
58. Kehitetään seurantamenetelmiä, joilla voidaan osoittaa ja seurata kulttuurin osuutta kestävässä kehityksessä ja ilmastonmuutokseen sopeutumisessa.	2026–	OKM	VNK, YM, Sivistyshallinnon virastot, tiedontuottajat ja tutkimuslaitokset.
59. Luodaan käytännöt kulttuurialalla ja luovilla aloilla kehitettyjen kestävyystyökalujen ylläpitoon sekä kestävyysosaamisen kehittämiseen ja jakamiseen.	2026–	OKM	-

4 Toimeenpanon seuranta, vaikutuksien arviointi ja raportointi

Kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteiden seuranta tehdään kolmella tasolla: toimenpidetasolla (ei käynnistetty, valmistelussa, valmis), vaikutustasolla (indikaattoreiden seuranta) ja viiden vuoden välein toteutettavan seurantatutkimuksen avulla.

Toimeenpanosuunnitelman vaikutuksien seuranta (indikaattoreiden seuranta) toteutetaan saatavuuden (aineistojen ja palveluiden saatavuus), taloudellisen kestävyys- ja sosiaalisen kestävyysmittareilla.

Saatavuuden kehittymistä mitataan seuraamalla hyvinvointialueiden ja kuntien välisen yhteistyön toteutumista ja taiteen perusopetuksen valtakunnallista saatavuutta. Lisäksi seurataan Finna-palvelun verkon kautta saatavilla olevien aineistojen määrän kehittymistä ja taidejakulttuuri.fi -sivustolle karttuvien tilastoraporttien määrän kasvua.

Taloudellista kestävyyttä seurataan kulttuurialan toimijoiden työllisyyteen liittyvillä mittareilla, valtion ja kuntien kulttuurirahoituksen kehittämisellä, luovien alojen yritysten liikevaihdon ja BKT-osuuden indikaattoreilla sekä yksityisen kulutuksen kehittämisellä.

Sosiaalista kestävyyttä mitataan yhtäältä seuraamalla kuntien aktiivisuutta selvittää kuntalaisten tyytyväisyyttä yleisen kulttuuritoimen tarjontaan ja toisaalta seuraamalla kirjastokäyntien suhdetta asukaslukuun.

Toimeenpanon seuranta toteutetaan Kulttuuripoliittisen selonteon valmistelun lähtötasoon (vuosi 2023) verrattuna.

Kuvio 6. Kulttuurialan seurannan välineitä ovat mm. työllisyyden, kulutuksen, rahoituksen ja liikevaihdon seuranta.

Kulttuurialan avainlukuja

vuonna 2023

Kulttuurialan työllisyys

suoraan **77 000**
+
välillisesti **46 000** = **123 000** työntekijää

Valtion kulttuurirahoitus yhteensä

1,5 mrd €

Luovien alojen liikevaihto

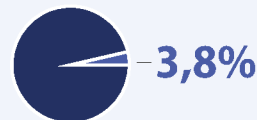
13,5 mrd €

Yksityinen kulutus

kotitalouksien käyttömenot kulttuuriin

5,323 mrd €

eli

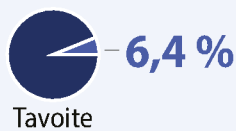
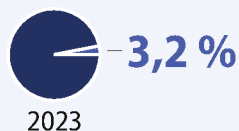

kaikesta
yksityisestä
kulutuksesta

Kuntien käyttömenot kulttuuriin, brutto

1,065 mrd €

Luovien alojen osuus BKT:sta

vuoteen 2040 mennessä

4.1 Raportointi

Toimeenpanosuunnitelman valmistuminen raportoidaan eduskunnalle kevätistuntokauden 2026 lopussa. Ylivaalikautinen toimitus seuraa toimeenpanon etenemistä. Vuosittainen seuranta toteutetaan jatkossa osana hallituksen vuosikertomusta ja talousarvion valmistelua. Lisäksi Kulttuuripoliittisesta selonteosta ja sen toimeenpanosta tehdään tutkittuun tietoon pohjaava seuranta viiden vuoden välein.

Taulukko 6. Seurattavat indikaattorit

Indikaattorit ja seuranta	Lähtötaso (2023)	Välitavoite 2030	Tavoitetaso 2040
Kulttuuriperintö ja tieto			
Tilastoraporttien määrä Taidejakulttuuri.fi -sivustolla (kpl)	10	100	200
Finna-palvelu, verkossa saatavilla olevat aineistot (milj.)	3,2	4,5	6
Luovuus ja tuotanto			
Kulttuurialan työllisyys yhteensä henkilöä	123 000	125 000	130 000
Kehitys, levitys, jakelu ja markkinointi			
Luovien alojen liikevaihto mrd €	13,5	17,5	27
Kulttuuritoimialojen osuus bruttokansantuotteesta %	3,20 %	3,50 %	6,40 %
Kulutus, käyttö, osallistuminen ja arvostus, mrd			
Yksityinen kulutus, kotitalouksien käyttömenot €, Kulttuurisatelliitti	5,30	6	7
Kuntalaisten tyytyväisyyttä kulttuuripalveluihin kysyvien kuntien osuus kunnista (TEAvisari)	33 %	60 %	100 %
Hyvinvointialueen kanssa kulttuurihyvinvointitoiminnan järjestämisestä sopineiden kuntien osuus (TEAvisari)	27 %	60 %	100 %
Taiteen perusopetusta tarjoavien kuntien osuus (% kunnista)	83 %	83 %	85 %
Fyysiset käynnit yleisissä kirjastoissa / asukasluku	8,63	12	16
Arvoketjun läpäisevät toimet, mrd			
Valtion rahoitus kulttuurille yhteensä €	1,5	1,6	2
Kuntien käyttömenot, kulttuuri € brutto	1,065	1,1	1,8

Liitteet

Liite 1 Toimeenpanotaulukon termit ja lyhenteet

Termi toimeenpanotaulukossa	Termillä tarkoitetaan tässä yhteydessä
alueelliset toimijat	Organisaatio, yritys, viranomainen tai muu taho, joka toimii tietyllä maantieteellisellä alueella ja vaikuttaa sen kehitykseen, palveluihin tai päätöksentekoon.
ammattiliitot	Työntekijöiden järjestöjä, jotka ajavat jäsentensä etuja työehdoissa (palkka, työajat) ja työelämän kysymyksissä, neuvottelevat työehtosopimuksista ja tarjoavat jäsenpalveluita
AVEK	Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus
BF	Business Finland
CSC	Tieteen tietotekniikan keskus, erityistehtäväyhtiö, jonka omistavat Suomen valtio (70 % osakkeista) ja suomalaiset korkeakoulut (30 % osakkeista).
EU	Euroopan unioni
FiBAN	Finish Business Angels Network ry
Hyvil	Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän edunvalvoja
Jotpa	Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus (Opetushallituksen erillisyksikkö)
järjestöt	Organisaation alalaji, usein yhdistysmuotoinen ja ei-kaupallinen
kansalliset taidelaitokset	Kansallisgalleria, Suomen kansallisooppera ja -baletti, Suomen kansallisteatteri
katto-organisaatio	Organisaatio, joka koordinoi tai johtaa muita saman alan organisaatioita
kaupungit	Kunnista 108 käyttää kaupunki-nimitystä

Termi toimeenpanotaulukossa	Termillä tarkoitetaan tässä yhteydessä
kirkot	Tässä yhteydessä tarkoittaa Suomessa sijaitsevia, julkisoikeudellisia kansankirkkoja, jotka ovat Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko. Seurakunnat-termi pitää sisällään myös muut kristilliset yhteisöt.
komissio	Euroopan komissio, Euroopan unionin toimeenpaneva elin
korkeakoulut	Ammattikorkeakoulut ja yliopistot
kulttuurikasvatus-suunnitelma	Kulttuurikasvatussuunnitelma on suunnitelma siitä, miten kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatusta toteutetaan kunnassa tai alueella osana opetusta. Se laaditaan ja sitä toteutetaan koulujen ja kulttuuri- ja taidealan toimijoiden yhteistyönä.
kunnat	Suomen paikallishallinnon yksikkö, vuoden 2025 alussa Suomessa oli 308 kuntaa.
MMM	Maa- ja metsätalousministeriö
OKM	Opetus- ja kulttuuriministeriö
OM	Oikeusministeriö
OPH	Opetushallitus
oppilaitokset	Yleisnimitys kouluille ja muille opetuslaitoksille, jotka tarjoavat järjestelmällistä opetusta perusopetuksen jälkeen, kuten lukiot, ammattikoulut, ammattikorkeakoulut ja yliopistot, mutta myös kansanopistot ja aikuiskoulutuskeskukset, jotka ovat yleissivistäviä oppilaitoksia.
PLM	Puolustusministeriö
PRH	Patentti- ja rekisterihallitus
puolueet	Järjestöjä, joiden toiminta-ajatuksena on yhteiskunnan kehittäminen puolueen jäsenten haluamaan suuntaan. Suomessa on monipuoluejärjestelmä.
SES	Suomen elokuvasäätiö

Termi toimeenpanotaulukossa	Termillä tarkoitetaan tässä yhteydessä
Sivistyshallinnon virastot	Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) alaisia toimijoita, jotka vastaavat koulutuksen, kulttuurin ja tieteen eri osa-alueista; vuoden 2026 alusta ne järjestäytyivät uudelleen viideksi päävirastoksi
SOSTE	Suomen sosiaali- ja terveys ry, valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan katto-organisaatio
STEA	Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
taiteilijaorganisaatiot	Taiteilijoiden ammatillista toimintaa tai edunvalvontaa tukevat seurak, yhdistykset, järjestöt, liitot
tekijänoikeusjärjestöt	Luovan työn tekijöiden oikeuksia valvovat järjestöt
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
TESI	Suomen Teollisuussijoitus Oy, Suomen valtion pääomasijoitusyhtiö
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
tiedontuottajat	Taide- ja kulttuurialan hallinnonalasta tietoa tuottavat organisaatiot
tiedotuskeskukset	Kolmannen sektorin toimijoita, jotka edistävät alansa kansainvälisyyttä, tuottavat alansa tietoa ja tilastoja eri tarpeisiin
TKI	Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta
toimiala	Tässä yhteydessä kulttuurin koko toimiala sisältäen taide, kulttuuri, kulttuuriperintö ja luovat alat laajasti
toimialajärjestöt	Toimialajärjestöt kokoavat yhteen samalla alalla toimivia yrityksiä ja ajavat niiden etua.
TPK	Tasavallan presidentin kanslia
TPO	Taiteen perusopetus
tutkimuslaitokset	Tutkimuslaitos, tutkimuskeskus tai tutkimusorganisaatio on tutkimusta varten perustettu laitos. Tutkimuslaitokset voivat erikoistua perustutkimukseen tai soveltavaan tutkimukseen.
työnantajajärjestöt	Työnantajien yhteenliittymä, jossa työnantajat ovat organisoituneet samoin kuten työntekijät ammattiliitossa.

Termi toimeenpanotaulukossa	Termillä tarkoitetaan tässä yhteydessä
UM	Ulkoministeriö
uskonnolliset yhteisöt	Yhteisöt, jotka kokoontuvat yhteisen uskon, perinteiden ja rituaalien ympärille, järjestäen uskonnollista toimintaa yksilöille ja yhteisölle, kuten kristinusko (luterilaisuus, ortodoksisuus, katolisuus), islam, juutalaisuus, hindulaisuus ja buddhalaisuus, Suomessa suurin on evankelisluterilainen kirkko. Ne voivat olla rekisteröityjä yhdyskuntia, joilla on erityisasema (kuten luterilainen ja ortodoksinen kirkko), tai muita yhdistyksiä, ja ne toimivat uskonnonvapauslain puitteissa.
VC-rahastot	Venture capital -rahastot ovat sijoitusrahastoja, jotka keskittyvät rahoittamaan alkuvaiheen, kasvuvaiheen tai korkean riskin yrityksiä, joilla on suuri kasvupotentiaali.
VM	Valtiovarainministeriö
VNK	Valtioneuvoston kanslia
VOS	Valtionosuusjärjestelmä
välittäjätahot	Erilaisia toimijoita, jotka mahdollistavat jakelua ja kehittämistä, edistävät myyntiä, tarjoavat tiloja, hakevat rahoitusta toimijoille esim. kuraattorit, galleristit, tapahtuman järjestäjät, agentit ym.
yhteisöt	Mm. osuuskunta, osakeyhtiö, yhtiö, yhdistys, säätiö ja seurakunta, oikeuskelpoiset yhteisöt ja säätiöt.
yhteyspisteet	Luova Eurooppa -yhteyspisteet
YLE	Yleisradio
YM	Ympäristöministeriö

Liite 2 Sivistysvaliokunnan mietintö

Mietintö kokonaisuudessaan linkin takana [SiVM 5/2025 vp](#)

Liite 3 Eduskunnan kirjelmä EK 31/2025 vp – VNS 8/2024 vp

Kulttuuripoliittinen selonteko

Asia: Kulttuuripoliittinen selonteko (VNS 8/2024 vp).

Valiokuntakäsittely: Valiokunnan mietintö: Sivistysvaliokunta (SiVM 5/2025 vp).

Päätös: Eduskunta on hyväksynyt selonteon johdosta seuraavan mietinnön mukaisen kannanoton:

Eduskunta edellyttää, että

1. hallitus antaa kevätistuntoisuuden 2026 loppuun mennessä sivistysvaliokunnalle selvityksen selonteon toimeenpanosuunnitelmasta, jonka valmisteluun otetaan mukaan kulttuuri- ja luovien alojen toimijat ja valmistelussa huomioidaan sivistysvaliokunnan mietinnössään esittämät kannanotot ja muut huomiot;
2. toimeenpanosuunnitelmassa painopistealueina ovat luovan alan elinkeinotoiminta ja kasvustrategia luovien alojen BKT-osuuden nostamiseksi mukaan lukien luovien alojen viennin edistäminen ja kansainvälisten rakenteiden vahvistaminen sekä taide- ja kulttuuripalveluiden alueellinen saatavuus ja saavutettavuus – kulttuuri jokaisen oikeutena, tekijänoikeuksien ja kulttuurialan toimijoiden toimeentulon edistäminen, kansallisen kulttuuriperinnön säilyttäminen osana henkistä kriisinkestävyyttä ja resilienssiä, lastenkulttuuri sekä lasten ja nuorten osallisuus, terveyden- ja hyvinvoinnin edistäminen taide- ja kulttuuripalveluilla sekä kulttuuripalveluiden merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä ja integraatiossa;
3. toimeenpanosuunnitelmassa kiinnitetään erityinen huomio lasten ja nuorten yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin osallistua laadukkaaseen taide- ja kulttuurikasvatukseen, sekä lasten ja nuorten saavutettaviin ja saatavilla oleviin taide- ja kulttuuripalveluihin sekä harrastusmahdollisuuksiin kaikkialla Suomessa;

4. toimeenpanosuunnitelmassa sitoudutaan konkreettisiin ja pitkäjänteisiin toimiin taiteen ja kulttuurin rahoitustason nostamiseksi, kulttuurin elinvoimaisuuden vahvistamiseksi, kuten rahoituslähteiden monipuolisuuden kehittämiseksi, rahoituksen ennakoitavuuden lisäämiseksi ja luovien alojen sekä kulttuuritoimijoiden toimeentulon ja sosiaaliturvan parantamiseksi;
5. toimeenpanosuunnitelmassa osana alan kasvun mahdollistamista vahvistetaan toimijoiden omien tulojen kasvattamista, pääomarakenteen kehittymistä sekä toteutetaan lahjoitusten verovähennysoikeus. Kehitetään uusia ja kestäviä kulttuurin rahoitustapoja, millä vahvistetaan julkisen ja yksityisen sektorin rahoittajayhteistyötä sekä vahvistetaan rahoittajien osaamista kulttuurialoista sekä kehitetään tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitusta palvelemaan paremmin luovia aloja. Varmistetaan, että kulttuuri- ja luovien alojen toimijoilla on osaamista yrittäjyyteen ja taloudelliseen toimintaan;
6. toimeenpanosuunnitelmassa otetaan huomioon selonteosta poiketen myös sillanrakentajat kuten galleristit, kääntäjät ja agentit sekä museot, kulttuuriympäristötyö ja arkkitehtuuri;
7. toimeenpanosuunnitelman valmistelussa kiinnitetään huomiota kulttuurin ja taiteen alueelliseen ja paikalliseen saatavuuteen, sekä saavutettavuuteen kansalliskielillä. Lisäksi valmistelussa kiinnitetään huomiota taiteen vapaan kentän työllisyyteen ja alan toimintaedellytysten paranemiseen. Tehtävänä on huolehtia paitsi taiteen vapaudesta myös tekijöiden hyvinvoinnista, osaajien riittävydestä ja työmarkkinan toimivuudesta;
8. toimeenpanosuunnitelmassa vahvistetaan sivistystä ja vaalitaan kulttuuriperintöä huolehtien myös kansallisten julkisten taide- ja kulttuuri-instituutioiden toimintaedellytyksistä, jotta näiden rooli osana kulttuurin infrastruktuuria pysyy yllä ja tekee Suomesta kokoaan merkittävämmän kulttuuritoimijan;
9. toimeenpanosuunnitelmassa huolehditaan tekijöiden aseman turvaaminen kehittämällä tekijänoikeuslainsäädäntöä, ajamalla ajantasaista EU-säätelyä ja sen käyttöönottoa Suomessa ja valvotaan oikeuksien toteutumista. Varmistetaan tasavertaiset neuvotteluasemat luovien sisältöjen tekijöille ja sisältötuotantoyrityksille. Tekoäly ja digitalisaatio ilman riittävää säätelyä ja korvausmekanismeja haastavat perinteiset tekijänoikeudet ja hapertavat taiteilijoiden tulonmuodostusta. Vahvistetaan kulttuuri- ja luovan alan toimijoiden tekoälyosaamista ja tekoälyinnovaatioiden kehittämistä;

10. toimeenpanosuunnitelman osana seurataan ja arvioidaan laadittujen politiikkaohjelmietoimeenpanoa. Varmistetaan, että taiteen ja kulttuurin strategista asemaa käsitellään valtionhallinnossa yhteistyössä keskeisten ministeriöiden kanssa ottaen huomioon eri politiikka-
alat, kuten talouspolitiikka, hyvinvointi- ja terveystaloudellinen politiikka, sekä turvallisuuspolitiikka ja että luovat alat nostetaan elinkeinopolitiikan yhdeksi painopistealaksi;
11. toimenpidesuunnitelmassa tulee huolehtia poikkihallinnollisesta yhteistyöstä taidehallinnon ja elinvoimakeskusten sekä toisaalta opetus- ja kulttuuriministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja ulkoministeriön välillä luovien alojen BKT-osuuden nostamiseksi, sekä kulttuuria koskevan tietopohjan vahvistamisesta kehittämällä kulttuurin valtakunnallista tilastointia. Kulttuuripoliittisesta selonteosta ja sen toimeenpanosta tehdään tutkittuun tietoon pohjaava seuranta;
12. hallitus valmistelee yhteistyössä eri toimijoiden kanssa kulttuurin poikkihallinnollisen kansainvälistymisstrategian, joka sisältää painopisteet, tavoitteet, ekosysteemien vahvistamisen keinot sekä keskeiset toimenpiteet. Näihin kuuluvat tuki- ja rahoitusjärjestelmien yhteentoimivuus, EU-rahoitusohjelmien hyödyntäminen, kansainvälisen liiketoiminnan ja osaamisen kasvattaminen, kulttuurin ja matkailun yhteistyön vahvistaminen, taiteen alojen välittäjäportaalan ja agenttuuriosaamisen vahvistaminen, luovien alojen ammattilaisten kansainvälinen liikkuvuus ja kulttuuri osana ulkosuhteita sekä maakuvatyötä.

Helsingissä 10.10.2025

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Meritullinkatu 10
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001
okm.fi

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-415-013-2 PDF